

Jaarverslag 2012
Raad voor de financiële verhoudingen

Mei 2013

Inhoud

Voorwoord

- 1. Inleiding**
- 2. Adviezen en publicaties in 2012**
- 3. Communicatie**
- 4. Samenstelling Raad en secretariaat**
- 5. Financieel overzicht**

Bijlage I

Samenstelling van de Raad voor de financiële verhoudingen in 2012

Bijlage II

Samenstelling van het secretariaat Rob en Rfv in 2012

Bijlage III

Werkprogramma 2013

Bijlage IV

Publicaties en andere activiteiten van de medewerkers van het secretariaat

Voorwoord

Voor u ligt het Jaarverslag 2012 van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv). Met dit verslag legt de Raad verantwoording af over zijn werkzaamheden in het afgelopen kalenderjaar. Daarmee voldoet de Raad aan de verplichting die is neergelegd in artikel 28 van de Kaderwet adviescolleges. Met dit jaarverslag geeft de Raad tevens inzicht in de doorwerking van zijn adviezen.

Het stelsel van bestuurlijke en financiële verhoudingen is onderhevig aan ingrijpende veranderingen als gevolg van maatschappelijke, bestuurlijke en financiële ontwikkelingen. De Raad heeft in 2012 gewezen op de noodzaak de kennis- en adviesinfrastructuur op het gebied van de financiële verhoudingen daarop aan te passen. Hij heeft een voorstel gedaan te komen tot een nieuw Instituut voor financiële verhoudingen (Ifv) waarin op sobere wijze een aantal functies worden gebundeld: strategisch advies, beleidsadvies, onderzoek en kennis.

De Raad stelt vast dat deze oproep nog niet heeft geleid tot een reactie. Het gebrek aan zekerheid is niet in het belang van een adequate vervulling van zijn taak.

Het afgelopen jaar heeft de Raad over groot aantal zeer uiteenlopende onderwerpen advies uitgebracht. Van de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof), tot een doorlichting van de gevolgen van het Regeerakkoord voor de bestuurlijke en financiële verhoudingen, tot een beoordeling van een onderzoek naar de verdeling van de bijstand en daarnaast adviezen over zowel beleid als toepassing van artikel 12-steun aan individuele gemeenten. Daarnaast organiseerde de Raad een symposium over een nieuw perspectief op de financiële verhoudingen. Ook op andere wijze hebben de Raad en de leden van het secretariaat een bijdrage geleverd aan het bevorderen van de adequate financiële verhoudingen. Dit in de vorm van expertmeetings, het geven van inleidingen, bijdragen aan de discussie, artikelen en dergelijke.

Ook in dit jaar wil de Raad zijn bijdrage leveren aan een goed functionerend stelsel van financiële verhoudingen. Hij blijft er daarbij op wijzen dat de bestuurlijke en financiële uitgangspunten een samenhangend geheel zijn. De Raad ziet zich als hoeder van het wettelijk verankerde systeem van financiële verhoudingen. Hij sluit niet uit dat, gelet op de dynamiek in de bestuurlijke verhoudingen, een ander stelsel van financiële verhoudingen is geboden, maar dat vraagt wel een grondige doordenking en transparante politieke besluitvorming.

De Raad voor de financiële verhoudingen,

Mr. M.A.P. van Haersma Buma, voorzitter Dr. C.J.M. Breed, secretaris

Het jaarverslag

1.

Inleiding

Met dit jaarverslag voldoet de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) aan de verplichting uit de Kaderwet adviescolleges die voorschrijft dat iedere adviesraad jaarlijks verslag doet van zijn werkzaamheden in het voorafgaande jaar. Op deze wijze legt hij publiek verantwoording af over de besteding van collectieve middelen. Een jaarverslag is echter meer dan alleen een financiële verantwoording. Het gaat ook om een inhoudelijk verslag van de werkzaamheden en een poging om inzicht te geven in de invloed en doorwerking van de uitgebrachte adviezen. Het jaarverslag is afgesloten op 1 mei 2013, ontwikkelingen nadien zijn niet meer verwerkt.

Taak

De Raad is een onafhankelijk adviesorgaan van regering en parlement. De Raad geeft advies over (voorgenomen) wetgeving en uitvoeringsmaatregelen, voor zover die raken aan de financiële verhoudingen tussen bestuurslagen. Leidraad bij deze advisering is het streven naar een doeltreffend en doelmatig overheidsoptreden. Het uitgangspunt van de adviezen is de zorg voor een evenwichtige verdeling van taken en bevoegdheden tussen de decentrale overheden en de rijksoverheid, en de financiële middelen die daarvoor nodig zijn. De Raad schenkt daarbij bijzondere aandacht aan de beleids- en bestedingsvrijheid van de decentrale overheden. Daarnaast ziet hij het als zijn rol om de spelregels van de financiële verhoudingen - waar nodig - met kracht onder de aandacht van betrokken partijen te brengen.

De Raad voor de financiële verhoudingen deelt een secretariaat met de Raad voor het openbaar bestuur (Rob), wat bijdraagt aan synergie en samenhang tussen de adviezen.

2.

Adviezen en publicaties

2.1

Uitvoering Werkprogramma

Het werkprogramma van de Raad voor de financiële verhoudingen geeft zoals altijd slechts een indicatie van de werkzaamheden in een bepaald jaar. De advisering van de Raad is in hoge mate afhankelijk van de voortgang van het beleid. Vertragingen, beleidswijzigingen, maar ook onvoorziene onderwerpen bepalen uiteindelijk de agenda van de Raad. De Raad streeft een balans na tussen ad hoc advisering en het uitvoeren van zijn werkprogramma. Het werkprogramma heeft daardoor een meerjarig karakter.

2.2

Uitgebrachte adviezen 2012

De Raad heeft in 2012 9 adviezen en een jaarverslag met daarin een beschouwing over de ontwikkelingen in de Financiële verhoudingen uitgebracht. Het aantal adviezen is daarmee nagenoeg gelijk aan vorige jaren.

Adviezentabel

Onderstaande tabel toont het aantal door de Raad sinds 2000 uitgebrachte gevraagde en ongevraagde adviezen.

	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12
Gevraagde adviezen	16	14	16	11	9	18	12	10	9	8	8	7	5
Waarvan in het werkprogramma voorzien	5	7	10	5	5	9	4	7	9	8	8	7	4
Ongevraagde adviezen	0	2	2	0	3	1	2	2	1	2	3	1	5
Totaal adviezen	16	16	18	11	12	19	14	12	10	10	11	8	9

Tabel 1: Aantal gevraagde en ongevraagde adviezen

Uitgesplitst naar het aantal adviezen aan de beheerders van gemeente- en provinciefonds en de vakdepartementen, ontstaat het volgende beeld.

	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12
Adviezen niet aan beheerders	8	8	12	8	9	12	6	6	5	5	7	0	5
Adviezen aan beheerders	8	8	6	3	3	7	8	6	5	5	4	8	4
Totaal aantal adviezen	16	16	18	11	12	19	14	12	10	10	11	8	9

Tabel 2: Aan de beheerders en de overige leden van het kabinet uitgebrachte adviezen.¹

Door de val van het kabinet, de verkiezingen en daarop volgende kabinetformatie bleef het aantal adviesaanvragen achter bij de verwachting. Nieuwe beleidsvoorstellen werden aangehouden. De Raad heeft weliswaar minder adviezen uitgebracht maar zich in zijn

¹ Als het advies behalve aan de beheerders van gemeentefonds of provinciefonds ook aan een andere bewindspersoon is uitgebracht, is het advies beschouwd als 'niet aan de beheerders uitgebracht', tenzij het nadrukkelijk de fondsen betreft.

adviezen meer geconcentreerd op een aantal majeure ontwikkelingen. Ook heeft de Raad twee omvangrijke het gehele terrein van de financiële verhoudingen omvattende adviezen uitgebracht. Namelijk over de inzet voor de financiële verhoudingen bij de kabinetsformatie en het advies naar aanleiding van het Regeerakkoord. Laatst genoemd advies werd mede namens de Raad voor her openbaar bestuur uitgebracht. Het zijn beide adviezen die feitelijk een samenstel van verschillende adviezen op deelterreinen van de financiële verhoudingen inhouden. Daarnaast is veel tijd een aandacht besteed aan de afsluiting van de heroverweging van de financiële verhoudingen, 'Verdelen, vertrouwen en verantwoorden'. Naast een afsluitend symposium is daarvan ook een Engelse vertaling beschikbaar gekomen. Deze accentverschuivingen zijn conform de aanbevelingen uit de evaluatie van Raad.

- **Advies Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof), 19 maart 2012**

In dit advies gaat de Raad in op de vraag wat de betekenis voor decentrale overheden is van de uitwerking van de Europese begrotingsregels van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) zoals die worden vastgelegd in het wetsvoorstel Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof). Nagegaan is of het wetsvoorstel leidt tot onevenredige nadelen en/of onbedoelde neveneffecten voor zowel de decentrale overheden als de rijksoverheid. De Raad constateert dat de wet Hof een verdere beperking van de budgettaire vrijheden van decentrale overheden inhoudt naast de al bestaande regels. De wet Hof is gebaseerd op de het ESR-systeem waarbij het transactiemoment bepalend is voor de belasting van het EMU-saldo, decentrale overheden hebben echter een baten-lastenstelsel. Het baten-lastenstelsel heeft voor decentrale overheden evidente voordelen maar levert bij de onverkorte toepassing bij de wet Hof een aantal knelpunten op. Een daarvan betreft de aanwending van beschikbare vermogens door decentrale overheden. Een ander knelpunt ontstaat door boekhoudkundige aansluitverschillen tussen het transactiemoment bij het kasstelsel (Rijk) en het baten-lastenstelsel (decentrale overheden). Naast het gezamenlijk werken aan oplossingen is van belang dat het Rijk en de decentrale overheden spelregels overeenkomen om onnodige sancties te vermijden. Het gaat om een nadere invulling van de afspraken die passen binnen de kaders waar de Wet Hof in voorziet. Kern van deze afspraken is het vooraf duidelijk maken welk aandeel iedere overheid mag hebben binnen de macronorm. Het gaat in wezen om een nieuw soort verdeelvraagstuk; de verdeling van het EMU saldo.

Vervolg

In september 2012 heeft het vorige kabinet het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer gezonden. De Tweede Kamer heeft naar aanleiding van de kritiek vanuit verschillende geledingen een hoorzitting gehouden waar de Raad zijn advies nader heeft toegelicht. In zijn notitie over de Wet Hof heeft het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven van de Tweede Kamer (BOR)ruim aandacht besteed aan het advies van de Raad.² Het kabinet heeft in januari 2013 met IPO, VNG en de UvW een financieel akkoord gesloten waarbij ook afspraken zijn gemaakt over de nadere uitwerking en toepassing van de Wet Hof. Het EMU-tekort decentrale overheden hoeft minder snel te dalen dan eerder voorzien, de sanctie zal deze regeerperiode niet worden toegepast en er komt een onderzoek naar de verdeling van de norm tussen gemeenten, provincies en waterschappen. Dit akkoord komt ten dele tegemoet aan de kritiek van de Raad. Het maakt het probleem in elk geval op korte termijn hanteerbaar. Voor provincies blijft er

² TK 33416, nr.5.

overigens een structureel probleem bestaan bij het inzetten van beschikbare vermogens voor investeringen.

- **Advies Artikel 12 Boarnsterhim 2011**, 26 maart 2012

De Raad is van oordeel dat het niet onredelijk is om bij aanvullende steun die wordt verstrekt ter dekking voorzieningen van een negatieve grondexploitatie een terugbetalingsverplichting op te leggen in het geval de grondexploitatie zich herstelt. Aan een terugbetalingsverplichting zijn wel allerlei uitvoeringstechnische haken en ogen verbonden. Een extra complicatie vormt in dit geval de herindeling. Daarmee wordt de terugbetalingsverplichting vatbaar voor gemeentelijk beleid en doorkruist het de integrale afweging in de nieuwe gemeente. Dit brengt de Raad tot de conclusie dat een terugbetalingsverplichting in het geval van een schone oplevering beleidsmatig niet effectief is en daarmee geen reële optie is.

De Raad acht de motivering voor het hanteren van verschillende percentages voor het bepalen van de omvang van het achterstallig onderhoud van de baggerwerkzaamheden aanvechtbaar. Hij dringt aan op een deugdelijke onderbouwing van het te honoreren aandeel in de kosten van het achterstallig onderhoud van de baggerwerkzaamheden. De Raad dringt er op aan dat het afsluitende artikel 12-apport een volledig beeld geeft van de kosten verbonden aan het schonen van de activa. Verder acht de Raad de extra OZB verhoging boven het normtarief op basis van een harmonisatie van de tarieven met de buurgemeenten (dan wel toekomstige fusiepartners) gerechtvaardigd.

Vervolg

De beheerders volgen de Raad in zijn redenering over de terugbetalingsverplichting bij de grondexploitaties. In de vervolgrapportage zal uitsluitel moeten worden gegeven over de andere door de Raad aangedragen onderwerpen.

- **Actualisatie handleiding artikel 12 Fww**, 16 april 2012

De Raad vindt dat de handleiding artikel 12 voldoende toegerust moet zijn om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Verder is hij van oordeel dat men zeer terughoudend moet zijn met het binnen artikel 12 honoreren van grondexploitatieverliezen. Indien de aanvullende uitkering een bijdrage bevat ter dekking van de grondexploitatieverliezen, dan kan hiervoor een terugbetalingsverplichting gelden.

De Raad vindt een termijn van meer dan 10 jaar voor het saneren van tekorten in de grondexploitatie erg lang, maar in uitzonderlijke situaties aanvaardbaar. Een langere periode moet mogelijk zijn indien het tekort is veroorzaakt door eigen beleid. Verliezen in de grondexploitatie moeten worden gekwantificeerd, en als dat niet mogelijk is duidelijk worden gemotiveerd en toegelicht.

Vervolg

De gewijzigde handleiding is in lijn met het advies van de Raad vastgesteld.

- **Maatstaf verblijfsobjecten woonfunctie**, 16 april 2012

De Raad heeft advies uitgebracht over de gevolgen van de invoering van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG) voor de verdeling van het gemeentefonds. De vervanging van de huidige maatstaf 'woonruimte' door die van 'verblijfsobjecten met een woonfunctie' heeft grote negatieve gevolgen voor een beperkte groep gemeenten. De negatieve herverdeeeffecten zijn voor sommige gemeenten meer dan 15 euro per inwoner per jaar. In de nieuwe definitie vallen bijvoorbeeld recreatiewoningen niet meer onder woonruimte. De verdeling van het gemeentefonds is kostengeoriënteerd. Directe invoering van de nieuwe maatstaf lijkt te

leiden tot een niet op kosten onderbouwde verdeling. De Raad vindt dan ook dat directe invoering van de nieuwe maatstaf niet verantwoord is. Een mogelijke oplossing zou zijn de huidige woningvoorraad te bevriezen en slechts de mutaties op basis van de BAG-gegevens te gebruiken. Bij de herijking kan vervolgens worden uitgegaan van de nieuwe BAG-gegevens. De Raad stelt voor om de nieuwe definitie van het begrip woonruimte pas in te voeren bij de herijking van het gemeentefonds.

Vervolg

De beheerders hebben de suggestie van de Raad overgenomen en gekozen om de huidige maatstaf te handhaven en te kiezen voor een indexatie op basis van de mutatie in de BAG-gegevens.

- **Advies artikel 12 Millingen aan de Rijn, 26 juni 2012**

De Raad geeft aan dat het uitgangspunt voor het bepalen van de aanvullende uitkering moet zijn dat de gemeente Millingen aan de Rijn na sanering van haar financiën in principe weer zelfstandig verder zou moeten kunnen functioneren. De kosten van de dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Groesbeek drukken echter zwaar op de begroting. Aanpassing van deze overeenkomst is onvermijdelijk. Een kostenverdeling op basis van de verhouding van de verdeelmaatstaven gemeentefonds tussen de beide gemeenten houdt in dat voor een structureel sluitende begroting de gemeente Millingen aan de Rijn 660.000 euro moet ombuigen. Als dat bedrag niet uit de aanpassing van de dienstverleningsovereenkomst kan worden gehaald, zal de gemeente dat door eigen inspanningen elders op de begroting moeten realiseren. Van de gemeente Groesbeek mag worden verwacht dat zij de dienstverleningsovereenkomst niet louter in financiële en juridische termen vertaalt, maar ook ziet als een bestuurlijke overeenkomst die als opmaat dient voor een gemeentelijke herindeling. De Raad stelt voor het bijzonder voorschrift van een sluitende begroting ook een jaar op te schuiven naar 2015.

Vervolg

In de beschikking volgen de beheerders het advies van de Raad. Millingen aan de Rijn wordt meer tijd gegund, maar zal als ze niet met Groesbeek tot een vergelijk komt om de dienstverleningsovereenkomst aan te passen, zelf met een oplossing moeten komen.

- **Verkenning verdeelmodel Wwb, 27 september 2012**

In dit advies geeft de Raad zijn oordeel over mogelijke toekomstige verdeelmodellen voor het inkomensdeel van de Wet werk en bijstand (Wwb). Naast verbetermogelijkheden van het bestaande verdeelmodel worden ook andere benaderingen voor de verdeling van de gemeentelijke bijstandslasten in het onderzoek betrokken. Het gaat daarbij zowel om de onderzoeksmethode als de vormgeving van de verdeling. Bij de methode gaat het om het op objectieve wijze vaststellen van de behoefte aan bijstand op gemeentelijk niveau. Bij de verdeelwijze betreft het de vraag hoe de verdeling zo kan worden ingericht dat gemeenten gestimuleerd worden het beroep op de bijstand te beperken zonder dat zij daarbij onevenredige financiële risico's lopen. De Raad onderstreept het belang van de prikkelwerking, maar stelt ook de rechtvaardigheid daarvan ter discussie. De prikkelwerking kan alleen betrekking hebben op dat deel van de bijstand dat beïnvloedbaar is door de gemeente. De prikkelwerking wordt verder beperkt door de risico's die gemeenten kunnen dragen. De huidige vangnetten dienen te worden herzein.

De Raad is kritisch over de werking van het huidige verdeelmodel, maar acht verbeteringen zeker mogelijk met name door een betere maatstaf voor de werking van de regionale arbeidsmarkt. De inhoudelijke verbeteringen van het verdeelmodel dienen er toe bij te dragen dat meer gemeenten rechtstreeks onder de werking van het objectieve verdeelmodel vallen.

De Raad beveelt aan om op basis van de Multi-niveauanalyse een nieuw verdeelmodel te ontwikkelen. Om een goede vergelijking mogelijk te maken, geeft hij in overweging ook een verschillenanalyse mee te nemen in het vervolgonderzoek. Het trendmodel dat zich richt op het voorspellen van de verwachte mutaties in de bijstand, kan in principe in de verschillende onderzoeksmethoden worden meegenomen door in de onderzoeksmethode ook de meerjarige ontwikkelingen te betrekken.

Vervolg

In maart 2013 is de Europese aanbesteding voor het vervolgonderzoek uitgegaan. Mede op basis van het advies van de Rfv is besloten een viertal varianten nader uit te werken. Het betreft: Verbeteringen huidig model; Multiniveau analyse; Verschillenanalyse en het Trendmodel.

- **Inzet komende kabinetsperiode voor de financiële verhoudingen, 26 september 2012**

Decentrale overheden kunnen veel taken beter uitvoeren dan het Rijk. Maar dat kan alleen als zij de ruimte krijgen om die taken ook zelfstandig uit te voeren. Daarnaast moet het systeem van overdracht van geld van het Rijk naar gemeenten, provincies en waterschappen eenvoudiger en transparanter worden. Bovendien moeten gemeenten meer belasting kunnen heffen (ingezetenenbelasting), onder gelijktijdige verlaging van de Rijksbelasting.

Vervolg

De Raad herkent zich in de decentralisatie-agenda van het nieuwe kabinet. Hij stelt wel vast dat geen gehoor is gegeven aan zijn pleidooi voor een uitbreiding van de lokale belastingen.

- **Regeerakkoord 2012, 10 december 2012**

Samen met de Raad voor het openbaar bestuur heeft de Rfv een brief gestuurd aan minister Plasterk over het regeerakkoord. De Raden gaan daarbij vooral in op de gevolgen van het regeerakkoord voor de decentrale overheden. Bezuinigingen en hervormingen op terreinen als zorg en werk, omvangrijke decentralisaties mét kortingen en ingrijpende hervormingen van het openbaar bestuur zullen aanzienlijke effecten op gemeenten hebben. De Raden vragen om de samenhang en cumulatie van die effecten in het oog te houden.

Wat het binnenlands bestuur betreft schetst het kabinet een eindbeeld van vijf landsdelen en van gemeenten met minimaal 100.000 inwoners. De Raden stellen voor dit geen rigide eindbeeld te laten zijn, maar in samenspraak met betrokken maatschappelijke en bestuurlijke organisaties en aan de hand van een aantal ontwerpprincipes te komen te bestuurlijke veranderingen.

De Raden maken bezwaar tegen een aantal voorgenomen maatregelen die gemeenten hard direct zullen treffen. Bijvoorbeeld het afschaffen van het BTW-compensatiefonds, het inboeken van besparingen door gemeentelijke schaalvergroting en het weghalen van geld voor onderwijshuisvesting.

Daarnaast zullen gemeenten te maken krijgen met bezuinigingen op te decentraliseren taken. De Raden onderschrijven in algemene zin de voordelen van decentralisering. Wel

merken zij op dat aan de aard en de omvang van de voorgenomen decentralisatie en de daarmee gepaard gaande kortingen reële risico's zijn verbonden. De aanspraken van burgers op zorg zullen noodgedwongen moeten worden verlaagd. Dit kan (onbedoeld) een effect hebben op het draagvlak voor het beleid, bij zowel burgers als gemeenten. Beleidsvrijheid houdt ook in het accepteren van verschillen. Door de dominantie van sociale uitgaven op de gemeentelijke begroting dreigen andere noodzakelijke uitgaven onder druk te komen staan. Er wordt een zware wissel getrokken op de bestuurskracht en budgettaire flexibiliteit van gemeenten.

De Raden pleiten daarom ook voor een andere bekostiging van decentrale taken: via brede uitkeringen op basis van een globale verdeelsleutel. De Raden houden opnieuw een pleidooi voor een groter decentraal belastinggebied, onder gelijktijdige verlaging van de rijksbelastingen. De groeiende omvang van het lokale taakgebied en de risico's die gemeenten nu financieel lopen, rechtvaardigen dit.

Vervolg

Veel van de aangekondigde maatregelen worden op dit moment voorbereid. De opschaling naar gemeenten van 100.000 inwoners is afgezwakt. Gekozen is voor een proces aanpak die in belangrijke mate overeenkomt met het voorstel van de beide Raden. Het BTW-compensatiefonds blijft gehandhaafd, de bezuinigingen worden gerealiseerd door een korting op de fondsen.

- **Toelichting op advies Wet Hof**, 20 november 2012

Naar aanleiding van het rondetafelgesprek van de voorzitter van de Raad voor de financiële verhoudingen met de Vaste commissie van Financiën uit de Tweede Kamer heeft de Raad een nadere toelichting over de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) uitgebracht.

Vervolg

Zie onder 1.

2.4

Invloed van de adviezen

In het jaarverslag van 2008 heeft de Raad een eerste aanzet gedaan om de invloed van zijn adviezen nader te analyseren aan de hand van een analysekader waarin vier verschillende soorten van 'doorwerking' worden onderscheiden, te weten: instrumentele doorwerking, conceptuele doorwerking, argumentatieve doorwerking en politiek-strategische doorwerking.³

- Instrumentele doorwerking. Dit is de directe verandering van gedrag of opvattingen bij doelgroepen van advisering, afgemeten aan de mate waarin de inhoud van adviezen min of meer direct wordt overgenomen in beleidsnota's, Kamerstukken, kabinetsstandpunten, standpunten van maatschappelijke organisaties, media en/of professionele of wetenschappelijke publicaties.
- Conceptuele doorwerking. Hier gaat het om de verandering van kennis, opvattingen of causale redeneringen (of in het algemeen: het raamwerk waarbinnen een beleidskwestie of maatschappelijk probleem wordt geanalyseerd – 'framing') die teweeg wordt gebracht bij de doelgroep van de adviesraden. Conceptuele doorwerking

³ Bekkers, V.J.J.M., V.M.F. Homburg, H.J.M. Fenger en K. Putters, *Doorwerking van strategische beleidsadviesing*, Amsterdam, Rozenberg, 2004 en *Adviseren met doorwerking: visitatiecommissie Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling*, Den Haag, december 2004.

wordt niet zozeer afgemeten aan het overnemen van (delen van) een advies, maar veeleer aan het overnemen of omarmen van zogenaamde 'sensitizing concepts' die de Raad heeft aangedragen.

- Argumentatieve doorwerking. Dit is de mate van verandering van een departementale, maatschappelijke of politieke agenda, door het stimuleren van het debat over bepaalde maatschappelijke kwesties.
- Politiek-strategische doorwerking. Hier gaat het om veranderingen van de machtspositie van partijen in een beleidsveld, waardoor zij beter in staat zijn om hun doelen te bereiken.

De adviezen van de Raad hebben voornamelijk instrumentele doorwerking. Doorwerking van adviezen laat zich ook niet altijd meten in het jaar van advisering. Effecten zijn dan ook op deze korte termijn nog niet altijd zichtbaar. In een aantal gevallen zoals de Artikel 12-adviezen is duidelijk dat de adviezen direct doorwerking hebben; concreet in de beschikking die daarop volgt of in de vervolgrapporten. Ook veel adviezen vinden direct weerklank in de besluitvorming zoals bij het advies over de verkenning van het verdeelmodel WWB en de actualisatie van het artikel 12-beleid. De adviezen over de Wet Hof hebben zowel argumentatieve als instrumentele doorwerking gehad op de uitkomst. Adviezen uit eerdere jaren wachten nog op het moment dat invulling kan worden gegeven aan de doorwerking zoals de positie van de G4 in de verdeling van de algemene uitkering en het pleidooi voor vereenvoudiging van de verdeling. Met het weer ter hand nemen van de herijking van de algemene uitkering verwacht de Raad dat ook met deze adviezen rekening zal worden gehouden. Het feit dat de verdeling van het bijstandsbudget nu grondig wordt onderzocht is mede te danken aan de kritische adviezen over de verdeling in de voorafgaande jaren. Ook heeft de Rfv aan de basis gestaan van het nieuwe verdeelmodel voor de maatschappelijke opvang en de vrouwenopvang. Het zijn de adviezen van de Raad die de aanzet hebben gegeven voor de oplossing van de verdeelproblematiek. Sommige adviezen kennen een langdurige vorm van doorwerking zo is aan het advies van de Raad om een financiële stresstest te ontwikkelen en toe te passen is door grote groepen gemeenten gehoor gegeven.

2.5 Overige activiteiten van de Raad

Nieuw perspectief financiële verhoudingen

Op 28 juni 2012 heeft de Raad in de Beurs van Berlage een symposium gehouden over een nieuw perspectief op de financiële verhoudingen. Dit symposium werd gehouden als vervolg op het rapport 'Verdelen, vertrouwen en verantwoorden' van de Rfv. Michiel van Haersma Buma, voorzitter van de Raad, Sander Dekker, destijds wethouder financiën van de gemeente Den Haag, Goos Minderman, hoogleraar bij het Zijlstra Center van de VU en Co Verdaas, destijds gedeputeerde in de provincie Gelderland, hielden inleidingen. De inleidingen zijn gebundeld in een Cahier.

Expertmeeting grondexploitatie-problematiek

De Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) en de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) hebben op 29 augustus 2012 een expertmeeting over de grondexploitatieproblematiek georganiseerd. De Rfv en RLI werken ieder vanuit hun eigen perspectief aan deze problematiek. De Rfv onderzoekt de betekenis van wegvallende grondexploitatiegelden voor de financiële relatie tussen Rijk en gemeenten. De RLI komt in 2013 met een advies waarin het op peil houden van de kwaliteit van de leefomgeving centraal staat. Op het grensvlak van deze twee

invalshoeken wisselden experts vanuit verschillende disciplines van gedachten over de aard en omvang van de problematiek en mogelijke oplossingsrichtingen.

Toelichting op advies Wet Hof

De voorzitter van de Raad voor de financiële verhoudingen de heer Mr. M.A.P. van Haersma Buma, heeft op uitnodiging van de Vaste commissie van Financiën uit de Tweede Kamer tijdens een rondetafelgesprek over de Wet houdbare overheidsfinanciën een toelichting gegeven op het advies van de Raad over de Wet Hof.

Werkbezoek Vlabest

De Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken bracht in november een werkbezoek aan Den Haag, het bezoek werd georganiseerd door de Rob en de Rfv. Vlabest werd onder andere ontvangen door de Tweede Kamer en ProDemos. Verder waren er inleidingen over de positionering en de taken van de Rob en over het heroriënteringproces van de Rfv.

3.

Communicatie

3.1 Website en nieuwsbrief

De gezamenlijke website van de Raad voor het openbaar bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen is in 2012 vernieuwd. De vormgeving is aangepast aan de (nieuwe) huisstijl en de site kent een aantal interactieve elementen. De site trekt gemiddeld ruim 6.000 bezoekers per maand. Alle nieuw uitgebrachte adviezen zorgen voor extra bezoekers aan de site. Zo steeg het aantal bezoekers na het advies *Loslaten in vertrouwen* tot ruim 8.000. De adviezen van de Raden worden ook vaak doorgeplaatst naar andere sites. En vanuit andere sites wordt in toenemende mate gelinkt naar www.rob-rfv.nl. Mensen kunnen zich via de website abonneren op een elektronische nieuwsbrief, die circa 10 keer per jaar verschijnt. De nieuwsbrief besteedt aandacht aan de adviezen van de Raden en aan andere activiteiten die de Raden ontplooiën. In de nieuwsbrief kan men direct doorklikken naar de adviezen en achtergrondinformatie bij activiteiten op de website. De nieuwsbrief heeft ruim 1.330 abonnees; een stijging met 100 ten opzichte van het jaar ervoor. In 2012 is de nieuwe huisstijl vrijwel voltooid. Als laatste stap, te voltooien in 2013, komt de elektronische nieuwsbrief aan bod.

3.2 Overige communicatie rondom adviezen en activiteiten

De voorzitter heeft dit jaar twee grote interviews gegeven zowel aan de Staatscourant als VNG-magazine. In deze interviews heeft hij gewezen op actuele ontwikkelingen en bedreigingen voor de financiële autonomie van decentrale overheden. De belangrijkste aanleiding voor deze interviews was gelegen in de Wet Hof, de decentralisaties en de grondproblematiek.

Het advies over de Wet Hof en het Regeerakkoord hebben in de (vak)pers ruime aandacht gekregen. Ook is veelvuldig door media aandacht besteed aan de ontwikkelingen over de financiële positie van de gemeenten, het financieel toezicht daarop en vooral de grondexploitatie, waarbij verwezen werd naar wat de Rfv daar als gezaghebbend adviesorgaan, over te melden had.

3.3 Netwerk van de Raad en het secretariaat

De Raad voert minimaal een keer per jaar overleg met de Tweede Kamercommissie van Binnenlandse Zaken, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO). Een delegatie van de Raad spreekt jaarlijks met de bestuursraad van het ministerie van BZK, en de voorzitter onderhoudt contact met de minister van BZK.

Het secretariaat neemt daarnaast deel aan verschillende begeleidingscommissies, expertmeetings, symposia, en overleggroepen zoals het Vakberaad financiële toezichthouders en het overleg van 100.000-plus gemeenten. Ook wordt op secretariaatsniveau geregeld overlegd met ministeries, het IPO en de VNG. Secretariaatsmedewerkers hebben inleidingen verzorgd over de stresstest, over de financiële ontwikkelingen en de toepassing van artikel 12 Fwv. Verder is aan individuele beleidsmedewerkers, journalisten en studenten uitleg en toelichting gegeven over verschillende aspecten van de financiële verhoudingen. Verschillende gemeenten zijn bezocht waarbij er gesprekken gevoerd zijn over actuele onderwerpen. Daarnaast treedt met enige regelmaat een gast op in het werkoverleg van het secretariaat die dan meestal een presentatie geeft naar aanleiding van een recent onderzoeksrapport of proefschrift van zijn of haar hand. Zo verzorgde Stephan Grimmelhuijsen een presentatie over transparantie en vertrouwen bij de lokale

overheid. Arno Geurtsen vertelde over zijn onderzoek naar stakeholder-betrokkenheid in de non-profit sector. En Rob de Wijk legde ons voor Hoe Nederland toch sterker uit de crisis kan komen.

4.

Samenstelling Raad en secretariaat

In afwachting van de reactie op de aanbevelingen uit het rapport *Verdelen, vertrouwen, verantwoorden* heeft de Raad tweetal vacatures, open gehouden.

Het secretariaat van de Raad voor het openbaar bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen is in juni 2012 verhuisd van de Fluwelen Burgwal naar het gebouw van het ministerie van Financiën, Korte Voorhout 7 in Den Haag.

Er is sprake van een gezamenlijk secretariaat dat zowel voor de Raad voor het openbaar bestuur al de Raad voor de financiële verhoudingen werkzaamheden verricht. Het merendeel van de medewerkers is echter hoofdzakelijk betrokken bij de werkzaamheden voor de Raad voor het openbaar bestuur.

In de samenstelling van het secretariaat (bijlage II) zijn in 2012 veranderingen opgetreden. In januari is Eva de Best in vaste dienst getreden als adviseur. Het secretariaat heeft in juni afscheid genomen van Varida Rameswar, medewerker van het bedrijfsbureau.

De samenstelling van de Raad en het secretariaat in 2012 is opgenomen in bijlage I en II.

5.

Financieel overzicht

In financieel opzicht werken de Raad voor het openbaar bestuur en de Raad voor financiële verhoudingen met één budget.

2012	Begroting	Uitgaven
Ambtelijk personeel	976.000	809.487
Vergoedingen raadsleden	199.000	179.245
Materiële en andere kosten	78.000	152.706
Totaal	1.253.000	1.145.875

Tabel 3: Financieel overzicht (bedragen in euro's)

De onderuitputting voor 2012 is het gevolg van een samenloop van enkele incidentele factoren: het tijdelijk onbezet laten van vacatures in de Rfv en in het secretariaat, evenals enige administratieve vertraging bij het verrichten van betalingen in december 2012.

Bijlage I

Samenstelling van de Raad voor de financiële verhoudingen in 2012

Voorzitter:

De heer mr. **M.A.P. van Haersma Buma**

Dijkgraaf van Delfland

Plv. voorzitter

Mevrouw **H. van Rijnbach-de Groot**

Burgemeester van de gemeente Etten-Leur

Leden:

De heer prof. dr. **M.A. Allers**

Hoogleraar Economie aan de Rijksuniversiteit Groningen en directeur van het COELO

Mevrouw drs. **L.E.J. Engering-Aarts**

Oud-wethouder Financiën en Cultuur van de gemeente Den Haag

De heer **F.A.G. Hol**

Oud-wethouder Financiën van de gemeente Heerlen

Tijdelijke leden:

De heer **Th.H.C. Peters**

Oud-gedeputeerde van de provincie Gelderland

De heer prof. **dr. Th.A.J. Toonen**

Hoogleraar TU Delft

Bijlage II

Samenstelling van het secretariaat Rob en Rfv in 2012

Secretaris

De heer dr. C.J.M. Breed

Plv. secretaris

De heer mr. G.A. van Nijendaal

Adviseurs

Mevrouw J.E. de Best, MSc

De heer drs. M.J. Fraanje

De heer drs. P.C. de Goede

De heer drs. P. de Jong

De heer drs. M.M.S. Mekel

Mevrouw K.R. Veldhuijzen, MSc

Communicatieadviseur

Mevrouw H.H.M. Loogman

Bedrijfsbureau

Mevrouw Z. Chandoe

Mevrouw M.J. Polderman-Zuidwijk

Mevrouw V. Rameswar, tot 1 juli 2012

Bijlage III

Werkprogramma 2013

1.

Inleiding

In tegenstelling tot strategische adviesraden geldt voor de Rfv, als meer technische adviesraad, niet de verplichting een goedgekeurd werkprogramma te presenteren. Nu is het feitelijk zo dat de Raad naast meer technische beleidsadviezen op jaarbasis ook altijd een of twee meer strategisch georiënteerde adviezen uitbrengt. Naar aanleiding van de evaluatie van de Raad is zelfs de roep om meer strategisch georiënteerde adviezen toegenomen. Daarbij zou de Raad er naar moeten streven meer pro-actief te adviseren.

Voor een deel is de Raad afhankelijk van daadwerkelijke adviesaanvragen daarnaast is het aan de Raad om zelf prioriteiten te stellen. De keuze van de onderwerpen is mede afhankelijk van het profiel en de rol van de Raad. Voor een deel heeft de Raad dat in eigen hand maar voor een meer substantiële koerswijziging of transformering naar een nieuwe entiteit op het terrein van de financiële verhoudingen is de Raad mede afhankelijk van de medewerking/instemming van derden.

Dit werkprogramma is te beschouwen als een werklijst een inventarisatie van onderwerpen die in 2013 aan de orde zouden kunnen komen. Deze inventarisatie is begin 2013 door de Raad vastgesteld en borduurt voort op het werkprogramma 2012 de onderzoeksagenda uit 'Verdelen, vertrouwen, verantwoorden' en eerste inventarisatie.

2. Werklijst

I. Onderwerpen voortvloeiend uit de heroriëntatie op de financiële verhoudingen.

1. Foto financiële verhoudingen

Toelichting

Het primaire doel is een beschouwing over de stand van zaken en de belangrijkste ontwikkelingen op het terrein van de financiële verhoudingen te belichten. In 2012 is dit als een inhoudelijk onderdeel bij het jaarverslag gepresenteerd. Voor 2013 zal een andere vorm en tijdstip worden gekozen.

II Onderwerpen voortvloeiend uit Regeerakkoord/ kabinetsbeleid

1. Participatiewet

Toelichting

Het kabinet wil met de Participatiewet één regime voor iedereen met arbeidsvermogen die voorheen een beroep zou doen op de Wet Wajong, de Wsw of de WWB/WIJ scheppen. Het gaat enerzijds om de inkomensondersteuning anderzijds om het begeleiden en bevorderen van participatie op de arbeidsmarkt.

2. Decentralisatie jeugdzorg

Toelichting

Bij het Regeerakkoord is aangekondigd dat de gehele jeugdzorg naar de gemeenten zou worden overgeheveld. De decentralisatie Jeugdzorg krijgt pas vanaf 2014 fasegewijs zijn beslag.

3. Decentralisatie Awbz

Toelichting

Bij het Regeerakkoord is aangekondigd dat de begeleiding, grote delen van het zorgpakket uit de Awbz naar de gemeenten zullen worden overgeheveld.

4a. Decentralisatie

Toelichting

Het kabinet komt in vervolg op het Regeerakkoord met een brief over de samenhang van de drie decentralisaties. Het ligt in de rede dat de Raad daarover een oordeel over uitbrengt, mede ten behoeve voor de behandeling in de Tweede Kamer.

4b. Een uitkering op het sociale domein

Toelichting

Het uitgangspunt bij de decentralisaties in het sociale domein is, 'Eén gezin, één plan, één regisseur'. Hiermee moet worden voorkomen dat verschillende hulpverleners bij een gezin over de vloer komen en langs elkaar heen werken. Dit moet ook leiden tot één budget en één verantwoordelijke van overheidszijde. De vraag hoe vanuit de verschillende verantwoordelijkheden en verschillende financiële dynamiek vorm kan worden gegeven aan dit doel.

5. Herijking gemeentefonds

Toelichting

In het najaar 2011 is de eerste fase van het herijkingsonderzoek gemeentefonds afgerond en door de Raad van advies voorzien. De verwachting is dat hier in 2013 alsnog een vervolg zal worden gegeven.

6.a Uitlichting middelen onderwijshuisvesting

Toelichting

In het regeerakkoord staat het voornemen een deel van de onderwijshuisvestingsmiddelen uit gemeentefonds te lichten en door te sluizen aan de onderwijsinstellingen. Dit gaat gepaard met een verdeelvraagstuk.

6.b Uitlichting middelen buitenonderhoud onderwijs

Toelichting

De middelen voor het buitenonderhoud voor het primair onderwijs zullen uit het gemeentefonds worden gelicht en aan de onderwijsinstellingen worden gedecentraliseerd, die daarmee verantwoordelijk worden voor het buitenonderhoud.

7. Afschaffing BTW-compensatiefonds

Toelichting

Het regeerakkoord vermeldt het afschaffen van het BTW-compensatiefonds. Dit heeft vergaande budgettaire gevolgen voor decentrale overheden en verdeelvraagstukken.⁴

8. Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds

⁴ Inmiddels is duidelijk dat het BTW-compensatiefonds blijft bestaan, zij het dat de declaraties gemaximeerd zijn.

Toelichting

Bij de gemeentefondsbegroting wordt jaarlijks het Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds gepubliceerd waarin wordt bezien in hoeverre de verdeling van de algemene uitkering nog aansluit op de kosten. De Raad brengt naar aanleiding daarvan jaarlijks een advies uit.

9a. Aanpassing maatstaf gemeentelijke herindeling

Toelichting

Voorstel is de maatstaf gemeentelijke herindeling uit het gemeentefonds aan te passen zodat hij ook tegemoetkomt aan de extra kosten bij herindeling waarbij een deel van de oude gemeente wordt gesplitst en toegeedeeld naar afzonderlijke nieuwe gemeenten.

9b . Herindelingskader gemeentelijke herindelingen

Toelichting

De minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd te bezien of het mogelijk is financieel belemmeringen voor gemeentelijke herindelingen in het gemeentefonds kunnen worden geschrapt.

10. Systematiek Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU)

Toelichting

In het kader van de meerjarige aanvullende uitkering (MAU) als onderdeel van de verdeling van de Wet werk en bijstand, heeft de Rfv de rol van systeembewaker. Over 2009 heeft de Raad een "goedkeurende verklaring" afgegeven en over 2010 zijn geen nieuwe MAU-uitkeringen zijn toegekend. De in 2011 ingediende MAU-verzoeken zijn afgewikkeld. De evaluatie is van extra belang met het oog op het ontwikkelen van een nieuwe verdeelsystematiek voor de Wet werk en bijstand.

III Artikel 12 Fvw

1. Doorlichting artikel 12 beleid; procedure/standpunten

Toelichting

De Raad onderzoekt de betekenis en toepassing van artikel 12 Fvw onder de Financiële verhoudingswet. Rapport zal eind tweedehelft 2013 verschijnen.

2. Aanvraag artikel 12 Boarnsterhim

3. Aanvraag artikel 12 Millingen a/d Rijn

IV Overige adviesonderwerpen

1. Bekostiging van primaire waterkeringen/waterschapstaken

Toelichting

Er zijn inmiddels in het Bestuursakkoord Water vrij principiële afspraken gemaakt over de verdeling van taken, bevoegdheden en financiële verhoudingen, inclusief de afspraken over een Fifty/fifty co-financiering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (Hwbp). Het secretariaat heeft een informatieve verkennende nota voorbereid. Hoewel bij de daaraan ten grondslag liggende uitgangspunten en de financiële soliditeit de nodige kanttekeningen zijn te plaatsen is het akkoord een feit. Een advies ligt daarom niet direct in de rede wel kan gedacht worden aan mogelijk andere vormen.

2. Grondexploitatie

Toelichting

Als gevolg van de economische crisis krijgen veel gemeenten te maken met opdrogende inkomsten uit het grondbedrijf. Sommige gemeenten moeten zelfs tekorten gaan aanvullen uit de reserves dan wel de algemene middelen. Het is niet uit te sluiten dat een aantal gemeenten in ernstige financiële problemen dreigt te komen zo zeer zelfs dat een beroep op artikel 12 niet uit te sluiten valt. Daarbij maken de inkomsten voor de grondexploitatie ook onderdeel uit van het nieuwe cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling van het gemeentefonds.

3. Vervolg advies bevolkingskrimp

Toelichting

Samen met de Raad voor het openbaar bestuur heeft de Rfv in 2008 het advies 'Bevolkingskrimp' gevolgen voor bestuur en financiën uitgebracht. Mede naar aanleiding van dit advies heeft het onderwerp bevolkingskrimp grote politieke en bestuurlijke aandacht gekregen. Het gaat om een evaluatief oordeel (samen met de Rob) over de doorwerking van het advies in het beleid van Rijk en gemeenten.

V Studie-onderwerpen

1. Invloed Europa op de financiële verhoudingen

Toelichting

De invloed van Europa op het binnenlands bestuur is onmiskenbaar. Het onderwerp kent vele aspecten. Het doel is een nadere verkenning van de invloed van Europa op de financiële verhoudingen op te stellen.

2. Geschiedenis van de normering

Toelichting

Het betreft een overzicht hoe de normering van het gemeente- en provinciefonds in de loop der jaren is vormgegeven, de discussies die daarbij hebben gespeeld en de gehanteerde argumenten. Primair doel is het ontsluiten van kennis.

3. Methodieken van verdeelonderzoek

Toelichting

Dit betreft het inventariseren van verdeelmodellen en onderzoek. Dit met het doel meer systematische kennis over de keuzes die bij verdeelvraagstukken aan de orde zijn, in kaart te brengen.

4. Bekostigingsvormen

Toelichting

Er is een overzicht gemaakt van de verschillende bekostigingsvormen, de kenmerken, de daaraan te stellen voorwaarden enz. Dit overzicht moet geactualiseerd worden. Een uitgebreide versie zou in cahier vorm op de site worden geplaatst. Het primaire doel is het ontsluiten van kennis.

5. Bekostiging regionale (uitvoerings)taken (Wgr, centrumgemeenten)

Toelichting

In het regeerakkoord staan vergaande voornemens tot decentralisatie van taken naar gemeenten. Een van de obstakels daarbij is dat de schaal van veel gemeenten een doelmatige uitvoering in de weg staat. Ook in de visie op de organisatie van het openbaar bestuur vormt het regionaliseringsvraagstuk een belangrijk thema. Een van

de vraagstukken daarbij is op welke wijze de bekostiging van de te decentraliseren taken het beste vorm kan krijgen. In de heroriëntatie heeft de Raad een eerste theoretische verkenning gedaan naar dit vraagstuk.

Het onderwerp maakt onderdeel uit van de onderzoeksagenda van de Heroriëntatie. Centrale vraag is wat de consequenties zijn van de toenemende invloed van financiële verplichtingen die voortvloeien uit (verplichte) regionale samenwerking.

6. Parallele financiering

Toelichting

Het gaat hierbij om de effecten van de samenloop van publieke en private middelen binnen één beleidsterrein. Het betreft vooralsnog niet zo zeer een zelfstandig adviesonderwerp als wel een aspect dat bij verschillende adviesonderwerpen aan de orde kan zijn.

7. Alternatieve bekostigingsvormen

Toelichting

In 'Verdelen, vertrouwen en verantwoorden' schetste de Raad de betekenis van alternatieve bekostigingsvormen in een gehorizontaliseerde maatschappij. De ontwikkeling van de vermaatschappelijking brengt andersoortige financieringsvormen met zich mee. De Raad voorziet een behoefte aan meer kennis over deze modellen, de mogelijkheden, de risico's en verantwoordingsvraagstukken.

8. Andere onderwerpen uit de onderzoeksagenda

- Nieuwe inzichten rondom beleidsrealisatie en het vormgeven van indicatoren t.b.v. een toekomstbestendig verdeelmodel voor de algemene fondsen
- De vormgeving van financiële prikkels ter voorkoming van afwenteling
- Een doelmatige inrichting van de financiering van ketens
- De mogelijkheden van en risico's voor decentrale overheden van nieuwe verdienmodellen

Bijlage IV

Publicaties en andere activiteiten van de medewerkers van het secretariaat

Eva de Best

Publicaties

- Best, Eva de: 'Minder overheid, meer zelf doen'. Op website *Sociale Vraagstukken*, 13 september 2012, <http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/09/13/minder-overheid-meer-zelf-doen/>.
- Best, Eva de: 'Minder overheid, meer zelf doen'. In: *Twentse Courant Tubantia*, 15 september 2012, p. 8-9.

Kees Breed

Publicaties

- Breed, C.J.M.: 'Kosmopolis, its past, present and integral future' in *The Journal for Integral Theory and Practice*, september 2012, volume 7, nr 3.

Lezingen en presentaties

- Gastcollege Campus Den Haag Universiteit Leiden. *Het wegen van publieke waarden*, 12 december 2012
- Gastcollege Campus Den Haag Universiteit Leiden. *De EU in politiek-filosofisch perspectief*, 23 november 2012
- Docent leergang Bestuurlijk leiderschap PBLQ, 7 december 2012

Overige

- Lid van raad van advies Centre for Public Leadership, PBLQ
- Participant in onderzoeksproject Learning Leadership Lab van de Universiteit Leiden i.s.m. Warwick University

Rien Fraanje

Publicaties

- Fraanje, Rien en Hans-Martien ten Napel: 'De beste maar niet goed genoeg'. In: *CDV*, 2012 (32), winternummer.
- Leyenaar, Monique, Eldert van Wijngaarden en Rien Fraanje: 'Kansen van sociale media voor de representatieve democratie'. In: *Beleid en Maatschappij*, 2012 (39), nr. 3.

Lezingen en presentaties

- *Ruimte maken voor beleid*. Workshop voor ambtenaren van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Den Haag, januari en november.
- *Samen werken aan bestuurskracht*. Lezing bij conferentie van Vereniging van Brabantse gemeenten, provincie Brabant en de Vereniging voor Bestuurskunde, Waalwijk, 25 april 2012.
- *In de verdrukking of op een voetstuk? De onzekere toekomst voor provincies*. Lezing voor Provinciale State van Drenthe Assen, 25 april 2012.

- *Samen werken aan bestuurskracht*. Debatavond over samengaan of samenwerken in de Bommelerwaard, Zaltbommel, 18 juni 2012.
- *De Dutch Big Society*. Lezing voor de Association for the development of friendship and understanding, Den Haag, 28 september 2012.
- Gastcollege Medialogica voor de Leergang Public Affairs van de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden, Den Haag, 20 november 2012.
- Gastlessen lokaal bestuur voor leerlingen van de opleiding Openbaar Bestuur aan het ROC Mondriaan, januari en november.
- *Loslaten in vertrouwen*. Presentatie van ons advies aan het Interdepartementaal Netwerk Burgerschap, Den Haag, 18 december 2012.

Paul de Goede

Publicaties

- Enkele columns voor de website Republic.nl, o.a. *Het Nieuwe Inperken* en *Welkom in Groot-Juinen*.

Pieter de Jong

Overige

- Enkele een-op-een gesprekken met ABD-managers in het kader van de ABD-module *Democratie en rechtsstaat*.

Michael Mekel

Publicaties

- Mekel, M.M.S.: 'Openbaar bestuur, incidentreflexen en risicoaanvaarding'. In: *Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing*, december 2012.
- Mekel, M.M.S. en M.A.P. van Haersma Buma, 'Openbaar bestuur, incidentreflexen en risicoaanvaarding'. In: *Magazine van de VVD bestuurdersvereniging*, december 2012.
- Mekel, M.M.S. en B. Melssen: 'Het discours in media en politiek'. In: *Nieuwe perspectieven bij het omgaan met risico's en verantwoordelijkheden*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, november 2012.

Lezingen en presentaties

- Symposium Randstadprovincies over risico (spreker), april 2012.
- Symposium rekenkamercommissie waterschappen (spreker), mei 2012.
- ROC Mondriaan, gastles over *checks and balances*, september 2012.

Gerber van Nijendaal

Publicaties

- Allers, Maarten en Gerber van Nijendaal: 'Aangescherpte Europese begrotingsregels onnodige rem op investeringen van decentrale overheden'. In: *Tijdschrift voor openbaar bestuur*, oktober 2012, p. 13-20.

- Nijendaal, Gerber van: 'Decentrale overheden'. In: J.H.M. Donders en C.A. de Kam (red.), *Jaarboek over overheidsfinancien 2012*, p. 111-135.

Lezingen en presentaties

- ROC Mondriaan, gastles over financiële verhoudingen, 9 mei 2012.
- Vereniging van rekenkamercommissies van waterschappen, workshop over de Wet Hof en schatkistbankieren, 11 mei 2012.
- Expertmeeting ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inleiding over de ontwikkelingen rond de toepassing van artikel 12, 26 september 2012.
- Presentatie voor een Noorse delegatie van het ministerie van binnenlandse zaken over de decentralisaties en de financiële verhoudingen, 9 oktober 2012.

Kirsten Veldhuijzen

Publicaties

- Veldhuijzen, Kirsten en Friso de Zeeuw: 'Figuurzagen helpt niet meer'. In: *BNG*, september 2012.
- Veldhuijzen, Kirsten en Friso de Zeeuw: 'Gemeentefinanciën schudden op hun grondvesten'. In: *FD*, juli 2012.
- Veldhuijzen, Kirsten en Friso de Zeeuw: 'Burger vol initiatief brengt risico's voor gemeenten mee'. *FD*, november 2012.

Lezingen en presentaties

- College over *Het einde van het blauwdrukdenken*, rijkstraineeprogramma Campus Den Haag, Universiteit Leiden, 3 februari 2012.
- Organisator gastlessencyclus ROC Mondriaan bij opleiding Openbaar Bestuur: De staf van Rob en Rfv levert ieder jaar een bijdrage aan het curriculum van de Mbo-opleiding Openbaar bestuur van het ROC Mondriaan door het geven van gastlessen. Onder de noemer 'ontmoeting met de praktijk' geven de stafleden gastlessen over uiteenlopende thema's rond het functioneren van de democratie en het openbaar bestuur. Voorbeelden van onderwerpen zijn: checks and balances, het huishoudboekje van gemeenten, wat doet een raadslid, etc. Dit programma bevat ook een bezoek aan de provincie Zuid-Holland, het naspelen van een Statenvergadering, etc.

Overige

- Initiator/organisator 'VNG-commissie Bovens revisited', november 2012.
- Lid gemeenschappelijke medezeggenschapsraad 'De Haagse Scholen'.
- Lid Raad van Advies Zaak & Co, een schooluitvalpreventieproject van de gemeente Den Haag en ROC Mondriaan.
- Coach ROC Mondriaan.